

Lai nebrauc sarkanais vilciens

Pēteris Tērmanis rosinājis Juri Kulakovu komponēt kantāti deportāciju upuriem

Komunistiskā genocīda upuru piemiņai šovakar Rīgas Kongresu namā skanēs Jura Kulakova kantāte Sarkanais vilciens, kas radusies, iedzīvinot mūzikā tāpat nosaukto trimdas latviešu dzejnieka Pētera Aigara poēmu. Komponēt latviešu rekviēmu deportāciju upuriem rosinājis dzejnieka dēls Pēteris Tērmanis, atgriezies uz dzīvi Latvijā, ko kopā ar vecākiem atstājis īsi pirms kara beigām.

"Pēteris Aigars, kristītajā vārdā Herberts Tērmanis, poēmu pabeidza 1947.gadā. Pirms kara viņš bija viens no redzamākajiem dzejniekiem Latvijā, laikraksta Jaunākās Ziņas literārais redaktors. Kad ienāca krievi, viņš arī bija deportācijai nolemto cilvēku sarakstā, taču viņu paspēja brīdināt. Komunistiem atgriežoties, viņš kopā ar sievu, Latvijas Nacionālās operas baleta prīmu Siru Jirģenu un diviem dēliem devās prom," stāsta dzejnieka dēls, kura pirmās bērnības atmiņas saistās ar ainām bēgļu nometnēs Vācijā un skolu Anglijā. Dzimtenē viņš pārradies tēva simtgadē.

Doma par kantāti radusies, lai atgādinātu traģēdiju, ko nedrīkst aizmirst. Gribējies to adresēt jaunajai paaudzei, tāpēc arī devies pie Jura Kulakova, nevis akadēmiskās mūzikas korifejiem. Diriģentes Airas Birziņas vadītajā atskaņojumā dziedās Ieva Akuratere, Ivars Činkuss, Rīgas Doma kora skolas meiteņu koris, spēlēs rokgrupa Pērkons un kameransamblis Sliedes un spraišļi.

"Tēva misija bija propagandēt Latvijas vārdu un vēstīt patiesību par tās likteni. Viņš bija Anglijas rakstnieku PEN kluba, arī latviešu PEN kluba biedrs un divus gadus pat Exile PEN Club priekšsēdis. Viņš brauca uz šīs apvienības kongresiem, lasīja referātus par Raini un latviešu jautājumu. Viņš vienmēr ļoti uztraucās par rusifikāciju Latvijā, daudz rakstīja par latviešu valodas nīdēšanu, publicējās arī dažos britu izdevumos, kaut ne ar savu vārdu," Pēteris Tērmanis stāsta par tēva publicista gaitām trimdā. "Viņš arī iedrošināja jaunus rakstniekus, sastapis Annu Ahmatovu, pārtulkoja viņas Rekviēmu." Pēteris Aigars miris 1971.gadā, tā arī vairs neredzējis Latviju.

Pēteris Tērmanis zina stāstīt, ka tēvu pirms 1941.gada izvešanas brīdinājis kāds Maskavas latviešu čekists. Līdzīgs motīvs vēlāk ieskanas par Baigo gadu romānā Lietuvēna dzīres, kurā jaunu studenti pēdējā brīdī brīdina pašas bijušais pratinātājs čekā. Šis romāns iznāca trimdā un nesen piedzīvojis izdevumu Latvijā. Šomēnes klajā nāks arī Sarkanais vilciens, tulkots sešās valodās — latviski, krieviski, angļiski, franciski, spāniski un vāciski.

"Mums par to jāatgādina, lai kaut kas tāds vairāk neatkārtotos. Jāmācās, kā tiek atgādināts par holokaustu. Agrāk rietumos par komunistisko genocīdu pat negribēja klausīties." To Pēteris Tērmanis zina no pieredzes, jo tikai pirms pusotra gada kopā ar sievu pārcēlies dzīvot Rīgā. "Esam no Londonas atveduši pat savu suni. Anglijā gan paliek visi trīs bērni un četri mazbērni," viņš stāsta un lepni piebilst, "viņi visi runā latviski. To nevar uzspiest. Jābūt kulturālai gaisotnei, sabiedrībai, draugiem, kas iesaista jaunos cilvēkus. Ja mēs būtu tikai ekonomiski bēgļi, mēs visi jau būtu asimilējušies."

Londonā, kur universitātē izstudēta matemātika, P.Tērmanis jau sešdesmitajos gados darbojies datortehnikā, pēc tam nodibināja savu uzņēmumu un nu var atcerēties, ka 28 gadus ražojis uzlīmju materiālu. "Nekad nebiju šajā nozarē darbojies, iesāku no nekā, uzbūvēju fabriku."

Rīgā P.Tērmanis iesaistījies Britu tirdzniecības kameras valdē, bijušo trimdinieku Eiropas Latviešu jauniešu apvienībā ELJA 50 un ar prieku stāsta par nesen Rīgas Juridiskajā augstskolā sarīkoto forumu par Ribentropa—Molotova paktu. Viņa darbs ir arī tēvam dzejniekam veltītā mājaslapa www.peteris-aigars.lv.

